

Варварич В.В.

Науковий керівник – кан. пед наук, доц.Бигар Г.П.

Проблема розумового виховання сучасних школярів у НУШ крізь призму поглядів В. О. Сухомлинського

Актуальність. Сьогоднішні умови роботи школи та концепції НУШ висувають високі вимоги до організації розумової праці учнів. Таким чином можна впевнено стверджувати, що проблема формування мислячої особистості є потребою суспільства, самого життя, практики навчання і виховання. За такого підходу нової актуальності набувають погляди В.О. Сухомлинського на розумове виховання.

У сучасній психолого-педагогічній науці немає загального тлумачення поняття «розумове виховання»: вчені по-різному трактують його зміст, беручи до уваги свої наукові позиції.

Існує неправдива думка, що сенс розумового виховання учнів полягає лише у засвоєнні конкретних відомостей (термінів, числових даних, символів, дат, імен тощо та існуючих між ними взаємозв'язків), здобутті базових логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння тощо) та розвитку умінь і навичок роботи з інформацією.

Все це вміщено у дослідженнях Нор К.Ф, Савченко О.Я., Калініченко Н.А., які теж розглядали дану проблему у контексті творчої спадщини Василя Олександровича Сухомлинського.

Різні аспекти проблеми розумового виховання знайшли своє відображення в педагогічній системі В.О. Сухомлинського, а саме в таких його основних працях: «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителеві», «Народження громадянина», «Школа під голубим небом», «Про розумове виховання» тощо.

Зокрема, педагог стверджував, що вчитель має знати здоров'я дитини, індивідуальні особливості мислення, різні сторони розумового розвитку.

За Василем Сухомлинським, розумове виховання – це "надбання знань і формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, у застосуванні їх на практиці". (В.О. Сухомлинський, 1997). Якщо розглянути це визначення як окремі фрази, то можемо помітити висвітлення деяких компетентностей, які передбачає концепція НУШ.

Всі педагоги мають бути умілими, вдумливими вихователями розуму учнів. Василь Олександрович звертав увагу на те, що перш ніж учити школярів запам'ятовувати, їх треба навчити думати, мислити, аналізувати факти і явища оточуючого світу. «Розумове виховання в процесі навчання здійснюється лише тоді, коли накопичення, розширення обсягу знань учитель розглядає не як кінцеву мету процесу навчання, а тільки як один із засобів розвитку пізнавальних і творчих сил і гнучкої, допитливої думки» (Н. Калініченко, 2013).

Як стверджував педагог, розумове виховання – це дуже складний процес, який включає формування світоглядних переконань, ідейної і творчої цілеспрямованості розуму в тісному поєднанні з працею, суспільною активністю особистості, яка гармонійно поєднує в собі освітній процес та життя суспільства.

Успіхові розумового виховання сприяє не тільки навчання, а й його складові: позаурочні заняття, читання учнями науково-популярної літератури, науково-предметні гуртки, домашня робота; дослідницькі гуртки, конструювання і моделювання. Вони формують інтелектуальну наповненість школяра, творчий розум, прагнення бути у світі думок, постійне бажання поповнювати і розвивати свій розум.

В освітньому процесі Василь Олександрович використовував такі ефективні засоби розумового виховання як:

- **Казка.** Василь Олександрович використовував казку як засіб розвитку мислення і мови дитини. Він пише: “Казка, гра фантазія – животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. У "школі радості" у Павлиші було створено кімнату казок, у якій дитяча фантазія була невичерпною.

Кожен предмет у ній народжував фантастичну уяву. Тому ми можемо стверджувати про формування ще у ті часи різних осередків, які створюють освітнє середовище в класах нової української школи.

•**Праця**, адже під час якоїсь роботи, як зазначав педагог, "відбувається складне явище: у кожний момент багато разів передаються сигнали від руки до мозку і від мозку до руки; мозок учи́ть руку, рука розвиває, учи́ть мозок".

•**Гра**. З психологічної точки зору ми знаємо, що це провідна діяльність дітей дошкільного віку, але зі вступом дитини до школи ми спостерігаємо наступність дошкільного та молодшого шкільного віку, саме тому гра допомагає у переході до такої провідної діяльності як навчання. Таким чином ми спостерігаємо і відображення цього у концепції НУШ, де навчання поділено на два цикли, перший з яких є адаптаційно-ігровим (1-2 кл).

•**Природа**. Так, учні Сухомлинського ранньої осені діти на природі слухали "Політ джмеля", у сонячний день "бабиного літа" "Осіньню пісню" – П.І.Чайковського. Без музичного виховання, вважав В.Сухомлинський, також неможливий повноцінний розумовий розвиток. Музика пробуджує думку, наповнює клітини мозку чудодійною силою.

Педагог відомий тим, що його уроки відбувалися у природі, на яких учні отримували певні завдання і мали змогу висловити свою думку тому, що кожна дитина сприймає цей світ по-своєму. Цікавим було те, що всі діти створювали свої авторські оповідання, казки, вірші. Учитель надавав допомогу у розкритті творчих та розумових здібностей своїх учнів.

Отже, здійснивши аналіз творчої спадщини В.О. Сухомлинського доходимо висновку, що розумове виховання передбачає набуття знань, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, прищеплення інтересу і потреби в розумовому збагаченні впродовж усього життя, самостійному здобуванні знань і застосуванні їх на практиці.

Список літератури:

1. Сухомлинський В. О. (1997). Школа і природа. Вибрані твори: у 5-ти т. – К. Т.5, С. 535-549.
2. Калініченко Н.А. (2013). Василь Сухомлинський та проблема розумового виховання школярів. Рідна школа, № 8-9, С.16-19.